

GEJZA DEMETER JAK PAVOUČEK ZACHRÁNIL PÁMBIČKA

Moje maminka o tom vyprávěla takto:

Když se narodil Ježíšek, jeho maminka, Panenku Marii, a tatínka Josef, slyšeli král Herodes zabíjet malé děti, protože se bál, že se Ježíšek stane králem a zvrhne ho. No ale ti královští čemníci, co chtěli děťátko zabít, je už doháněli. A oni šli za ježíškem – jestli to byl Rom či kdo, ale maminka říkala, že to byl Rom – a řekl, jestli ho je ještě schoval. No a ten Rom je vzal za dům a řekl: „Schovám vás v takové díře v kopci za kopaně, kam skládám dřevo.“ No a oni tam šli a tam se ukryli.

Pavouček to slyšel a poznal Ježíška a povídá: „Aby je nenašli, upředu pavouček A tu díru, kam odešli, zakryl pavučinou tak, že nebylo nic vidět.

Hned potom přišli ti, kteří je pronásledovali, a ptají se Rom: „Rome, nevědíš, kde je nějaká žena s dítětem a mužem?“

On říká: „Ne, neviděl jsem nikoho. Jsem tady venku, ale nikoho jsem neviděl. Ten jejich velitel nařídil, aby hledali. Začali hledat. Hledají v domě, v zahrádce, v poli, hledali, ale nic nenašli.

Přichází jeden a povídá: „Tam je nějaká díra, ale tamtudy nemohli projít, protože je tam všude pavučina. Kdyby byli prošli, byli by ji protřhli.“ No tak se sebrali a odešli pryč.

Rom asi tak za hodinu šel a povídá: „No, už můžete ven, protože oni už odešli pryč. Vyšli ven. Panenka Marie, Josef i Ježíšek. A Rom: „Jak jste tu pavučinu udělali?

No a oni nevěděli. A malý Ježíšek řekl: „To udělal pavouček, aby nás zachránil před těmi, kteří nás chtěli zabít. Protože nás zachránil, od dneška bude pavouček svatý a kdo si nedovolí ho zabít, protože každému, kdo ho má v domě, přináší štěstí.“

A proto se pavouček nezabíjí. Vyhodíš ho, když ho nechceš. Ale je-li v domě, přináší štěstí.¹⁾

Z romštiny přeložila Hana Králová

Poznámky:

1) Z příběhu Gejzy Demetera sledujeme, v jaké podobě žije stará protickanká legenda mezi Romy. Podrobněji viz článek M. Hübshammannové *Historie znanená pátrání*, divadlo a paměť v romském dějinám, Romano džanben 1995, č. 1–2, s. 64–65. Autorka upozorňuje na srovnání s díly německé folkloristky Ines Köhler-Zülichové, která sleduje osud legendy, „počte až tři tisíce odsouzení k věčnému putování proto, že neposkytli útulek svatě rodině. Když přebíhala do Egypta, legenda je rozšířena ve folkloru západní Evropy a po pět století se až dodnes opakuje v různých křech a lexikonech. Romové, objevivší se v patnáctém století ve střední Evropě, přivzali osud i o sobě rozšířili. Když byli tázáni, odkud, kam a proč putují, odpovídali, že je to ten, že je nekřesťanský zbabělý čin.“ V článku se dále dokládá, jaký byl původní zdroj legendy, jak byl šířen a v průběhu dalších století ve zkrácené podobě reprodukován.

BARTOLOMĚJ DANIEL VZPOMÍNKA NA VÁNOCE

Na Zahorí, v malebném koutě západního Slovenska, stejně tak jako na Slovačku, ba na celé Moravě, zpívala se v minulém století, právě jako dnes, snad nejstarší a nejkrásnější romská vánoční koleda, jež se zachovala v ústním podání mezi Romy dodnes.

Vánoční svátky,¹⁾ kterým se říká v romštině *Karáčoni*, slavili Romové dle starých zvytů způsobilé. Jeden druhému zavinošovali zdraví a všeho dobrého a pak si zazpívali romskou koledu, a níž na Štědrý večer chodivali dům od domu zpívat místním obyvatelům peníze či město pod rozzářenými okny s překrásnými vánočními stromky.

V obcích byli romští koledníci velmi váženi, neboť lidé věřili, že jen romská koleda přináší tomu nejkrásnějšímu svátku v roce pravou vánoční pohodu i neřádanou krásu lidového zpěvu.

Doma jste doma,
mňj pane gazda,
sedíš kolem stola,
na něm čapka sobolová
a v tej čapce tristo zlatých,
dva červené, dva dukáty.

Máte-li nám dáti,
nenechte nás státi,
vašu strešku vyškubeme
pod nožkama vystelíme.

Na vašem dvoře
štyry páry koní,
dejte si jich podkúvati
stříbrnými haklikami,
lastovénka ščebetuje,
ona gazdu obudzuje.

Byvalo zvykem, že po odeznění koledy následovalo vinošování ústy nejstaršího koledníka: „Vinošujem vám zdraví, štěstí, svatě božské požehnání, abysme se zas takto na rok státi vespolek zcešli, vinošujem vám všecko, co je na světě dobré a hojně, a po smr-